

Zo ging dat ...

... in Kerniel in 1884: de oprichting van de Broederschap van de Heilige Familie

De tweede helft van de negentiende eeuw was de bloeitijd van de katholieke broederschappen. In alle parochiekerken van het bisdom Luik werden verschillende genootschappen opgericht, die zich elk op een bepaald aspect van de pastoraal richtten. De plaatselijke parochiale broederschappen maakten in veel gevallen deel uit van een zogenaamd aartsbroederschap. Zo een aartsbroederschap had zijn zetel in de meeste gevallen in Luik, als het ging om een organisatie die in heel het bisdom actief wilde zijn, in Mechelen of Brussel voor een organisatie die in heel het land actief was, of zelfs in Rome voor de aartsbroederschappen die wereldwijd actief waren. Het secretariaat van die aartsbroederschappen werd bemand door een team van professionele zielzorgers, die zich met veel deskundigheid toelegden op hun pastoraal werk. In het geval van het broederschap van de Heilige Familie ging het om een organisatie die opgericht was in de schoot van de redemptoristenorde, en waarvan het secretariaat in Luik gevestigd was. Aangesloten plaatselijke broederschappen kregen op geregelde tijdstippen informatie en pedagogische en pastorale hulpmiddelen, zoals brochures, veelkleurige bidprentjes, gebedenblaadjes, en dergelijke uit Luik bezorgd.

De redemptoristen legden zich onder meer toe op het prediken van de volksmissies. Zo een missie in een parochie werd door de redemptoristen wel eens besloten met een toewijding van de pa-

De heilige familie met Maria Magdalena, Anton Van Dyck 1599-1641.

rochie aan Onze-Lieve-Vrouw van Ge-durige Bijstand, of met de oprichting van een plaatselijk broederschap van de Heilige Familie. Via het contactblad van de broederschap konden de paters dan in de jaren na de missie in contact blijven met de gelovigen die zij een tien dagen durende geloofsopfrissing gegeven hadden. De broederschap van de Heilige Familie richtte zich, zoals de naam het aangeeft, op de gezinspastoraal: de Maagd Maria is het ideale model voor de christelijke huisvrouw, Sint-

Jozef staat model voor de hardwerkende echtgenoot die op een eerlijke manier zijn brood verdiende en zijn vrije tijd bij zijn gezin doorbracht, en het kind Jezus is een voorbeeld voor elk kind.

In januari 1884 besloot de pastoor van Membruggen ook in zijn parochie een afdeling van de broederschap op te richten. Op 30 januari 1884 stuurde hij de ontwerpstatuten – in de lijn van het model dat daarvoor beschikbaar was – naar de kantoren van het bisdom, waar zij al

Gedenk, o goedertierenste Maagd Maria,
dat het nooit gehoord is,
dat iemand, die tot u zijn toevlucht nam,
uw bijstand verzocht, of uw voorspraak
inriep,
door u is verlaten.
Aangemoedigd door dit vertrouwen,
kom ik tot u,
o Maagd der maagden, mijn Moeder,
en zuchtend onder het gewicht van mijn
zonden,
snel ik tot u;
versmaad mijn nederige beden toch
niet,
o Moeder van God, maar aanhoor ze
goedgunstig
en gewaardig u ze te verhoren.

de volgende dag door vicaris-generaal Rutten werden goedgekeurd. Op 20 februari ondertekende de bisschop zelf de oprichtingsakte van het broederschap in Membruggen, en werd de afdeling officieel in de aartsbroederschap van de Heilige Familie opgenomen.

Het reglement brengt in heerlijk duidelijke bewoordingen het doel en de werking van het broederschap onder woorden: enerzijds het vereren van de Heilige Familie, maar vooral het verschaffen van *krachtadige middelen om met zekerheid den weg der zaligheid te bewandelen*. Het broederschap mikte op alle gelovigen in de parochie, maar toch in het bijzonder op *de werkende klas* (art. 1). De krachtadige middelen waren drieërlei: het gebed, luisteren naar de prediking van het woord Gods en het dikwijls communiceren (art. 2).

De leden van de broederschap – mannen en vrouwen apart – kwamen maandelijks bijeen onder leiding van de pastoor (art. 3), om samen te bidden, om naar de schriftlezing te luisteren en om samen te zingen (art. 4). Het reglement van het broederschap voorzag dat enkele gebeden: *Gedenk o goedertierenste maagd*, de *litanie van de Heilige Familie*, de *aanroeping* van de patroonheiligen van de broederschap, en een deel van den *rozenkrans*, tijdens elke bijeenkomst gebeden werden. Voorts maakten een gewetensonderzoek en de *geestelijke communie* deel uit van het vast programma van elke bijeenkomst. Ter afsluiting van de bijeenkomsten zeggende de pastoor de aanwezigen met het heilig Sacrament of met de relikwie van het heilig Kruis (art. 5).

Litanie van de Heilige Familie
Heer, ontferm u onzer.
Christus, ontferm u onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God hemelse Vader, ontferm u onzer.
God Zoon, Verlosser der Wereld, ontferm u onzer.
Jezus, Maria, Jozef, wij nemen allen onze toevlucht tot U.
Jezus, Maria, Jozef, waardige voorwerpen van onze eredienst en liefde.
Jezus, Maria, Jozef, die door de taal van al de eeuwen de Heiligen genoemd wordt.
Jezus, Maria, Jozef, voor altijd gezegende namen van de Vader, van de Moeder en van het Kind, welke de heilige Familie uitmaken.
Jezus, Maria, Jozef, nieuwe Bruidegom, nieuwe Bruid, nieuw Kind, die de familie, welke vervallen was, voor het christendom hersteld hebt.
Jezus, Maria, Jozef, afbeeldsel van de aanbiddelijke Drievuldigheid op aarde.
Heilige Familie, wier zuivere verbintenis door een onschuldige en deugdzaam jeugd voorbereid werd.
Heilige Familie, door de grootste ongelukken beproefd.
Heilige Familie, beproefd op uw reis naar Bethlehem.
Heilige Familie, van iedereen verstoten en genoodzaakt in een stal te gaan herbergen.
Heilige Familie, door het gezang der engelen begroet.
Heilige Familie, door arme herders bezocht.
Heilige Familie, door de drie Koningen vereerd.
Heilige Familie, door de heilige grijsaard Simeon hooggeprezen.
Heilige Familie, vervolgd en naar een vreemd land verbannen.
Heilige Familie, te Nazareth verborgen en onbekend.
Heilige Familie, zeer getrouw aan de wet des Heeren.
Heilige Familie, voorbeeld van het christelijk huisgezin.
Heilige Familie, waarin vrede en eendracht heersen.
Heilige Familie, waarvan het Hoofd een voorbeeld is van vaderlijke waakzaamheid.
Heilige Familie, waarvan de Bruid een voorbeeld van moederlijke zorgvuldigheid is.
Heilige Familie, waarvan het Kind een voorbeeld van gehoorzaamheid en kinderlijke liefde is.
Heilige Familie, die een arm, werkzaam en boetvaardig leven hebt geleid.
Heilige Familie, die in het zweet uws aanschijns uw brood hebt gewonnen.
Heilige Familie, arm in aardse, maar rijk in hemelse goederen.
Heilige Familie, onze steun gedurende het leven en onze hoop op het uur des doods.
Heilige Familie, patrones en beschermster van onze vergadering.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons Heer!
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verhoor ons Heer!
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm u onzer!

"De Heilige Familie aan het werk" uit het Getijdenboek van Katharina van Kleef, vroege 15e eeuw.

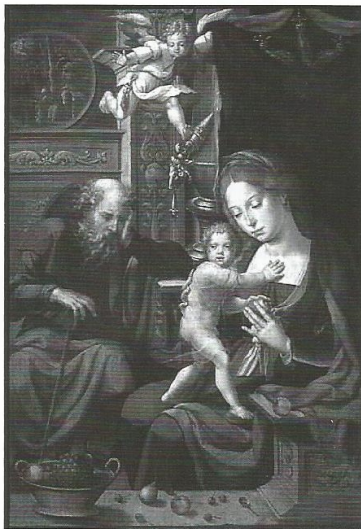
Aanroeping tot Jezus, Maria en Jozef
Jezus, Maria, Jozef, ik geef u mijn hart,
mijn geest en mijn leven.
Jezus, Maria, Jozef, staat mij bij in mijn
doodstrijd.
Jezus, Maria, Jozef, geef dat ik in uw
gezelschap zachtjes sterve.

De geestelijke communie is een gebed
van de heilige Alphonsus de Lignori:
Kom, Heer Jezus,
ik bemin en verlang u,
kom in mijn hart,
aan u verbind, met u verenig ik mij,
scheid nooit van mij af.

In principe kon elke parochiaan bij de broederschap aansluiten. Men moest zich daarvoor persoonlijk bij de pastoor aanbieden, of zich door een lid laten voorstellen (art. 6). Voordat men echt opgenomen werd, moest men een proeftijd doorlopen, die de pastoor moest toelaten om te oordelen of de kandidaat zich wel voorbeeldig gedroeg, en of hij de bijeenkomsten van de broederschap wel vlijtig bijwoonde. Wie definitief opgenomen werd kreeg daarvan een attest (art. 7). In veel parochies was het de gewoonte dat de kinderen bij de broederschap van de Heilige Familie aansloten zodra zij hun plechtige communie deden.

Van de leden van de broederschap werd verwacht dat zij een voorbeeldig leven leidden. Concreet engageerden zij zich

"Heilige Familie", Pieter Coecke van Aelst.

om hun godsdienstige plichten stipt te vervullen, en geen aanleiding te geven tot schandalen door bijvoorbeeld openbare dronkenschap of - voor de meisjes - door zich in een herberg te vertonen. Overtuigde leden droegen bovendien hun dagelijks werk op aan het Heilig Hart van Jezus, aan Maria en aan Sint-Jozef, zij besloten elke dag met een gewetensonderzoek en biechtten minstens om de twee maanden (art. 8). Uiteraard werd er van de leden ook verwacht dat zij de bijeenkomsten van de broederschap stipt bijwoonden (art. 11). Wie tegen de regels van de broederschap zondigde, en zich ook na twee discrete waarschuwingen niet beterde, liep het risico in het publiek uit de broederschap gesloten te worden (art. 12).

Voor leden die ziek werden, werd tijdens de bijeenkomsten gebeden. Het lichaam van een overleden medelid werd door de leden van de broederschap al biddend naar de kerk begeleid, en de gebeden tijdens de eerstvolgende vergadering werden voor zijn zielenheil opgedragen (art. 9). In Membruggen was het de gewoonte dat na de bijeenkomsten van de broederschap een relikwie vereerd werd. Daarbij offerden de leden een penning voor de broederschapkas, en daaruit werd jaarlijks het geld geput om een mis voor de zielenrust van de overleden leden op te dragen. Van een jaarlijkse bijdrage van 50 cent voor wie zich wilde verzekeren van een mis voor zijn zielenrust, zoals dat in andere af-

delingen van de aartsbroederschap bestond, was in Membruggen geen sprake (art. 10).

Leden van het broederschap hadden de mogelijkheid om op verschillende feestdagen aflaten te verdienen voor de zielen in het vagevuur. Op de dag van hun intrede, op de jaarlijkse algemene vergadering, op de feestdagen van Kerstmis (25 december), van de Besnijdenis van Jezus (1 januari), op Driekoningendag (6 januari), Pasen, Onze-Heer-Hemelvaart, Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen (8 december), Onze-Lieve-Vrouw Geboorte (8 september), Onze-Lieve-Vrouw Boodschap (15 augustus), op de feestdag van Sint-Jozef (19 maart), op het beschermingsfeest van Sint-Jozef, op de feestdag van het huwelijk van Onze-Lieve-Vrouw (23 januari), op de feestdag van de Heilige Familie (eerste zondag na kerstmis of 30 december), en in het uur van hun dood konden de leden telkens een volle aflaat verdienen. Voorts konden de aangesloten gezinnen maandelijks een volle aflaat verdienen door gedurende de hele maand dagelijks samen de voorgeschreven gebeden te verrichten. Tenslotte waren er op eenvoudige wijze, door het opzeggen van bepaalde gebeden of door het doen van goede werken, tijdelijke aflaten te verdienen. In de publicaties van de broederschap werd daarover uitvoerig bericht.

Tekstuitgave

Sinds 1999 wordt het grootste deel van het archief van de kerkfabriek en van de parochie van Membruggen in het Rijksarchief te Hasselt bewaard. In 2009 werden nog een aantal bescheiden naar het Rijksarchief ondergebracht, waaronder een negentiende-eeuws register van gestichte jaargetijden. Het boek werd nooit vol geschreven, en een aantal overblijvende bladzijden werden gevuld met een kopie van het reglement van de broederschap van de Heilige Familie. De onderstaande tekstuitgave is op deze kopie gebaseerd.

Reglement

I. Het doel van het broederschap is de Heilige Familie Jesus Maria Joseph te vereeren en aan de geloovigen van beider geslacht van allen ouderdom en van allen stand, maar bijzonderlijk van de werkende klas, krachtdadige middelen te verschaffen om met zekerheid den weg der zaligheid te bewandelen.

II. De middelen welke door het broederschap worden aangewend om dit edel en nuttig doel te bereiken zijn: het gebed, de prediking van het woord Gods en het dikwijls naderen tot de H. Sacramenten.

III. Het broederschap is gesteld onder het gezag en de bescherming van Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid den Bisschop van Luik en onder de onmiddellijke bestiering van den pastoor der parochie.

IV. De leden van het broederschap der H. Familie komen tweemaal in de maand bijeen, gescheiden volgens het geslacht. In de vergaderingen heeft ieder zijne vaste plaats, en de bijeenkomsten worden toegewijd aan het gebed, aan het aanhooren van het woord Gods en het zingen van geestelijke gezangen.

V. De godvruchtige oefeningen welke men in de bijeenkomsten nooit mag achterlaten zijn het gebed "Gedenk o goedertierenste maagd enz.", de litanie van de H. Familie, een gedeelte van den rozenkrans, het onderzoek van consciëntie, de geestelijke communie, en de aanroeping van de H. Patronen. De vergaderingen worden altijd gesloten met den zegen van het heilig Sacrament of van de relikwie van het H. Kruis.

VI. Hij die verlangt deel te maken van de H. Familie moet zich zelfven aanbieden of door een lid van het genootschap doen aanbieden.

VII. Na den proeftijd bepaald door den bestierder zal degene die verlangt aangenoomen te worden, indien zijn gedrag en zijne vlijt om de vergaderingen bij te wonen het toelaten, zijne plechtige intrede doen in het broederschap. Hij zal de akte van opoffering aan Jesus Maria Joseph uitspreken na zich eerst voorbereid te hebben door het ontvangen der H. Sacramenten. Dan zal hem een bewijsbrief van aanneming als lid van het broederschap gegeven worden.

VIII. De leden der H. Familie verplichten

zich te leven als ware christenen en de voorbeelden van den H. Joseph, van de Heilige Maagd Maria of van het goddelijk kind Jesus zoo verre het de menschelijke zwakheid toelaat na te volgen. Zij zullen deshalve

- a) al de plichten van den godsdienst nauwkeurig nakomen.
- b) zich wachten van alle openbare verergernissen of schandalen. Door schandalen wordt verstaan al wat opspraak veroorzaakt in de parochie en aanleiding geeft tot zonde: b.v. vechterijen, vloeken op straat, openbare dronkenschappen, danspartijen, oneerlijke verkeeringen, voor meisjes naar de herbergen gaan, voor jongens te laat, dat wil zeggen na tien ure in de herbergen blijven.
- c) iederen morgen hunne werken opofferen aan 't Heilig Hart van Jesus, aan Maria en Joseph.
- d) alle avonden hunne consciëntie onderzoeken.

- e) ten minste alle twee maanden biechten.

Aanmerking: Deze drie laatste punten zijn niet verplichtend.

IX. De leden der H. Familie genieten de volgende voordelen: wordt iemand ziek in de H. Familie, hij zal in iedere vergadering aanbevolen worden in de gebeden der medegenoten; komt hij te sterven, zijn lijk zal door de H. Familie aan 't sterfhuis biddende afgehaald worden en de gebeden der eerstvolgende vergadering zullen hem worden toegepast.

X. Voor de leden die zich verplichten tot een jaarlijksche bijdracht van 50 centiem zal na hunne dood eene mis gezongen worden indien zij tenminste sedert vijf jaren hunne bijdracht betaald, of wel in eens eene gelijke som gestort hadden. Al de leden der H. Familie zullen verzocht worden die dienst bij te wonen.

N.B. Dezen artikel wil de Overheid, feitelijk nogtans zijn er geen dergelijke bijdrachten. Na de H. Familie wordt er eene relikwie vereerd en van den offer die dan komt doe ik een dienst voor iedereen der

leden die komen te overlijden.

XI. Alle leden moeten stiptelijk de vergaderingen bijwonen. Die belet zijn moeten den bestierder in tijds verwittigen.

XII. Zou een lid van de H. Familie tegen de bovengemelde regels misdoen, dan zal hij ten minste tweemaal in 't geheim verwittigd worden, en zou hij zich daarna niet willen onderwerpen of beteren, dan moet hij uit het genootschap gesloten en zijn naam in de vergadering afgeroepen worden.

Membruggen den 30 januari 1884.

Wij keuren bovenstaand reglement goed en bekrachtigen het.

Gegeven te Luik den 31 januari 1884.

M. Rutten vic. gen.

Rombout Nijssen
Rijksarchief Hasselt

"De heilige familie met de kleine Johannes" van Paolo Veronese (1575)

